

**Läroarutbildningen
Examensarbete
Våren 2005**

Varför alla dessa läxor? En studie över några lärares syn på läxan och dess syfte

**Handledare:
Anna Wernberg**

**Författare:
Lena Ahmad
Jessica Berlin**

Varför alla dessa läxor?

En studie över några lärares syn på läxan och dess syfte

Abstract

Denna studie handlar om hur lärare uppfattar läxor och dess betydelse för lärande. Studien, som är en kvalitativ undersökning, är baserad på nio lärare som undervisar på gymnasiet i skilda ämnen och med olika antal års erfarenhet av läraryrket. Det pågår en debatt i skolvärlden idag ifall läxor är nödvändiga eller inte. Eftersom debatten främst riktar sig till grundskolan valde vi att lyfta den till gymnasial nivå. Vi har med hjälp av litteratur och lärares medverkan i intervjuer kommit fram till olika orsaker till varför lärare ger läxor. Lärarna i studien ger framförallt läxor i förberedande, repeterande och reflekterande syfte. Andra syften som kom fram i studien var att läxor var väsentliga då de lär eleven att ta eget ansvar samt att läxor är till hjälp för att befästa kunskap.

Ämnesord: läxor, sociokulturellt perspektiv, motivation, tidsbrist.

INNEHÅLL

1. Inledning	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Syfte	6
1.3 Studiens upplägg	6
2. Litteraturgenomgång	6
2.1 Vad är en läxa?	6
2.2 Läxor i styrdokumentet	7
2.3 Varför läxor?	7
2.4 Minnets funktion	8
2.5 Motivationens betydelse.....	11
2.5.1 "Learning Autonomy"	12
2.6 Läxans positiva och negativa effekter	13
2.7 Det sociokulturella perspektivet	15
2.8 Problemprecisering	16
3. Metod	17
3.1 Teoretiska utgångspunkter	17
3.2 Metodologiska utgångspunkter.....	17
3.3 Urval	18
3.4 Genomförande	18
3.5 Bearbetning och analys av arbetet.....	19
3.6 Etiskt övervägande.....	21
4. Empirisk del	21
4.1 Förberedelse, repetition och reflektion	21
4.2 Tidsperspektiv	23
4.3 Jakten på kunskap och betyg.....	24
5. Diskussion	25
5.1 Metoddiskussion	31
6. Vidare forskning	31
7. Sammanfattning	32
Källförteckning	33

Bilaga 1

1. Inledning

Detta arbete handlar om varför lärare ger läxor. Läxor är förknippade med skolan och har så varit sedan den startade sin verksamhet för många år sedan. Idag är läxor fortfarande vanliga i de flesta skolor, både på de lägre stadierna som de högre. Elever som går i skolan får läxor oavsett ålder och redan i första klass ger lärare elever uppgifter att arbeta med hemma. I första klass är elever i regel stolta över att ha läxor eftersom detta är ett tecken på att de börjar bli stora, men ju äldre eleverna blir desto fler nya upptäckter gör de i livet som kan påverka läxans betydelse. Faktorer som möjligtvis kan påverka att läxorna inte blir gjorda kan vara att kompisar och fritidsintressen tar upp mer tid av fritiden, samt att skoldagarna blir längre. Fritiden är emellertid viktig som kunskapskälla ur den aspekten att elever vidgar sina kunskapsområden och skapar sig livserfarenhet. Elever i gymnasiet får själva ansvara för att läxorna blir gjorda, vilket beror på att gymnasielärare anser att gymnasiet är en frivillig skolform och därmed är det upp till eleverna att göra läxorna. I den obligatoriska skolan är det snarare mer av ett gemensamt ansvar. Gymnasielärare lämnar sakta men säkert föräldrarna bakom sig och låter eleverna utveckla eget ansvar inför sina studier. Detta görs på gott eller ont, men oavsett detta kan läxor vara viktiga ur den synpunkten att det ger elever möjligheter att komma ett steg närmare vuxenlivet genom att de får stå för sina egna handlingar.

Idag debatteras ämnet läxor livligt i press och media, men dock främst på grundskolenivå. Därmed tycker vi att det kunde vara intressant att undersöka hur lärare på gymnasiet tänker kring ämnet läxor och av vilka anledningar som de ger läxor. Vi tycker också att ämnet läxor är av intresse av den orsaken att det inte står någonting om dessa i gällande styrdokument. Det har funnits reglerade hänvisningar i styrdokumentet tidigare, vilka visade på hur många läxor elever fick ha. Dessutom fanns det också regler som bestämde att man inte fick ha läxor till måndagar eller dagar efter lov dagar. Som det ser ut idag är det upp till varje skola att sätta upp egna regler om läxor (*Elevrätt*, 1998).

1.1 Bakgrund

Användandet av läxor har en lång tradition i vår svenska skola och ett av syftena med läxor innebar traditionellt att eleverna skulle memorera fakta utantill. Denna metod av inläring fyller däremot inte längre samma behov i dagens skola utan det läggs istället mer vikt vid det egna tänkandet och reflekterandet (Lindqvist, 1999). Dock finns det vissa moment i skolan som gör att elever fortfarande måste memorera sina läxor, som till exempel inför prov. Detta leder till att lärare nästintill är tvingade till att kräva mer förarbete av eleverna på fritiden till

att memorera fakta och dylikt. Lärarna kan genomföra detta då det inte finns några regleringar för läxor i dagens styrdokument. Lärarna i studien anser att läxor är ett viktigt inslag i skolan, eftersom dessa hjälper lärarna att hinna med de uppsatta målen inom de olika kurserna i gymnasiet som de förmodligen inte hade hunnit med annars. Hellsten (1997) gör en koppling mellan läxan och dagens arbetssituation där många lärare, vårdpersonal med flera är utbrända till följd av att det gäller att utnyttja arbetstiden så mycket som möjligt (a.a.).

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att ta reda på varför lärare på gymnasienivå ger läxor. För att få en inblick i ämnet avser vi att intervjua några lärares syn på läxan.

1.3 Studiens upplägg

Studien börjar med en litteraturgenomgång. I denna sammanställs olika forskares och författares åsikter kring ämnet läxor, vilken sedan mynnar ut i en problemprecisering. I metodavsnittet följer en beskrivning av teoretiska och metodologiska utgångspunkter, urvalet, genomförandet, hur vi har gått tillväga vid bearbetningen och analysen av arbetet samt en beskrivning av de etiska överväganden vi tog i beaktande. Därefter följer ett avsnitt som presenterar vårt resultat och ett diskussionsavsnitt där vi kopplar vårt resultat till våra frågeställningar, till litteratur och drar sedan egna slutsatser. Slutligen följer förslag på vidare forskning och en sammanfattning av arbetet.

2. Litteraturgenomgång

2.1 Vad är en läxa?

En läxa enligt *Pedagogisk uppslagsbok* (1996) definieras som följande:

Läxa (äv. *hemuppgift*), mindre arbetsuppgift inom undervisningen som eleven får i uppdrag att göra på sin lediga tid (1996, s.385).

Hellsten (1997) och Österlind (2000) beskriver termen läxa till att innefatta allt skolarbete som görs utöver lektionstid. Även Cooper (2001) menar att en läxa är en uppgift som är avsedd att genomföras efter skoltid, men kan även utföras under skoltid så som under en håltimme etcetera (a.a.). Samtliga av dessa författare tolkar termen läxa som en skoluppgift som görs på ej schemalagd tid.

2.2 Läxor i styrdokumentet

Tidigare fanns det mer reglerade former när det gällde hur många läxor elever fick ha. Det fanns också regler som bestämde att man inte fick ha läxor till måndagar eller dagar efter lovdagar. I Läroplan för de frivilliga skolformerna 94 (Lpf 94) finns det däremot ingenting skrivet om hur man ska reglera läxor, eller någonting om läxor överhuvudtaget. Skolan har inte som uppdrag att ge elever läxa, vilket innebär att det är upp till varje skola att sätta upp egna regler om läxor (*Elevrätt* 1998). Däremot står det tydligt i styrdokumentet att eleverna ska uppmuntras att lära sig att ta ett personligt ansvar för sina studier, vilket innebär bland annat att elever själva bör ansvara för att deras läxor blir gjorda.

Skolan skall sträva mot att varje elev

- Tar personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö (Lpf 94, s.13).

Dessutom ska läraren:

- Utgå från att eleverna kan och vill ta personligt ansvar för sin inläring och sitt arbete i skolan.
- Låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer (Lpf 94, s.12).

Det är också tänkt att eleven successivt ska få fler och större självständiga uppgifter samt ökat eget ansvar (Lpf 94). Inget av det som har behandlats indikerar direkt på att eleverna ska ges läxor eller andra hemuppgifter. Lärare kan uppfatta dessa riktlinjer som att läxor bör ges till eleverna för att stärka deras personliga ansvar för sina studier.

2.3 Varför läxor?

I en läxenkät svarade några lärare följande angående läxor:

”I stället för läxor bör vi diskutera inlärningsstrategier även med barn och föräldrar. Många ger läxor av slentrian utan att reflektera.”

”Läxor är ett sätt för föräldrarna att ha koll på vad vi gör i skolan och vad eleverna presterar.”

”Läxor är bra för att lära sig ta ansvar och klara sig på egen hand. Men jag kan tänka mig en läxfri skola. När man kommer från sitt jobb får man ju tänka på annat.”

”Genom att både lärare och föräldrar visar barnen på vikten av att göra sina läxor visar vi att skolan är viktig och därmed barnens skolarbete.” (Dzedina, s.20ff)

Från dessa ”lärarröster” kan vi urskilja att syftet bakom läxor varierar kraftigt, allt ifrån inlärningsstrategier till social tillvaro. Österlind (2001) säger att hemuppgifter samt eget arbete kan ge den enskilda eleven möjlighet att påverka sitt skolarbete. Dock får man ha i beaktande att elever inte kan betraktas som en enhetlig grupp, vilket gör att alla elever kanske inte har möjlighet att påverka skolarbetet trots läxor. Elevers sätt att organisera, uppleva och tolka arbeten skilja sig från individ till individ (a.a.). Därmed bör man kanske individualisera läxor efter elevers olika inlärningsstilar som Cooper (2001) diskuterar i sina studier gällande

individualisering av läxor. Han säger istället att den tid som läraren måste lägga ner för att förbereda och kontrollera individuella läxor skulle vara bättre utnyttjade om den användes för att planera och genomföra undervisning i skolan. Detta skulle kunna uppnås vid en individualisering av läxor eftersom elever troligen får bättre behållning av den text eller dylikt som de läser in hemma.

Hellsten (1997) skriver om sex tydliga innebörder med läxor. Han har även tagit med en sjunde innebörd som inte är lika tydlig. Sammanfattningsvis går läxor ut på:

1. Förberedelse.

Läxan lär elever att ta ansvar för sina arbetsuppgifter och förbereda dem för livet efter skolan.

Läxor är även till för olika förberedelser till lektionerna i skolan.

2. Tidstruktur.

Läxor är ett sätt att organisera tid. Läxor används även som ett sätt att organisera lektioner med bland annat läxgenomgångar och förhör. Dessutom är läxor ett sätt att strukturera elevens fritid.

3. Kontroll och styrning.

Det vanligaste är att det är läraren som styr och kontrollerar läxan genom till exempel läxgivning och läxförhör. Detta kan i sin tur ge läraren kontrollen att se en elevs utveckling.

4. Kärlek och omsorg.

Med läxan som medel kommer många familjer varandra närmare och får dem att umgås.

5. Identitet och status.

När ett barn börjar första klass och tagit sig in i skolans värld så är läxan en markering på att man har lämnat förskolan. Läxan markerar även ämnesstatus. Man skapar respekt för ämnet som man ger läxa i.

6. Gemenskap och kontakt.

Läxan skapar en kontakt mellan skola och hem.

7. Arbetsprestation.

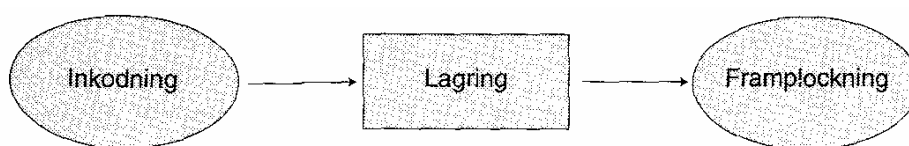
Hellstens slutsats här är att elevers jobb i skolan inte betraktas som ett arbete. Elevers ergonomi och arbetsmiljö får därmed inte samma syn som vuxnas. I och med det betraktas barns arbetstid på ett annat sätt än vuxnas (a.a.).

2.4 Minnets funktion

Användandet av läxor har en lång tradition i vår svenska skola och ett av syftena med läxor innebar traditionellt att eleverna skulle memorera fakta utantill. Eleverna sågs på den tiden

som svampar som enbart skulle ta emot information som läraren gav dem. Denna metod av inläring fyller inte längre samma behov i dagens skola. Idag betonas istället det egna tänkandet och reflekterandet (Lindqvist, 1999). Redan på 1600-talet kom Johan Amos Comenius teser om undervisningslära där han bland annat säger; att eleven inte kan överta någon annans kunskap, utan kunskap kan endast vinnas genom sina egna sinnen och genom det egna förnuftet (Tornberg 2001). Teorier om minnet är relevant eftersom många läxuppgifter är baserade på att komma ihåg den kunskap som ska inhämtas. Det är därför viktigt att förstå sambandet mellan läsläsning och hur man inhämtar kunskap.

Minnet består av flera delar som bildar en samverkande helhet. Utan minnet kan vi inte lära oss någonting och kan därmed inte dra några slutsatser av våra erfarenheter. Vi skulle existera utan sammanhang, som i något slags lösryckta händelseupplevelser. Minnet är också en förutsättning för upplevelsen av identitet, för att vi ska kunna reflektera över oss själva som något helt och sammansatt, som existerar över tid (Derwinger 2003). Araï (1999), Derwinger (2003) och Imsen (2000) tar bland annat upp den så kallade minnesmodellen. Minnet består av tre processer, inkodning, lagring och framplöckning. Dessa processer kan ske väldigt snabbt och delvis automatiskt utan att personen behöver anstränga sig. Processerna är viktiga ur inläringssynpunkt och det kan underlätta skolarbetet för elever om de är medvetna om dessa processer. Möjligtvis kan processerna påverka elevers syn på läxans betydelse. Modellen avgör även hur informationen lagras i långtidsminnet och hur lätt den sedan är att ta fram. Nedan följer en förenklad bild av minnesmodellen.

Figur 1. Minnesmodellen (Derwinger, s.17).

I figur 1 kan vi se en förtydning av minnesprocessens tre steg. Inkodningen behövs för att hjärnan ska kunna minnas någonting. Hjärnan måste ta emot information och placera den i minnet. Följande punkter tas upp till inkodningsprocessen som ger varaktiga minnen:

- Förmågan att koncentrera sig på det man vill minnas
- Associationer mellan det nya vi vill lägga på minnet och sådant vi redan vet med hjälp av bl.a. arbetsminnet
- Vikten av att förstå innebörden i det man vill komma ihåg istället för att bara rabbla något som känns abstrakt (a.a., s.35)

Leo (2004) har också dragit paralleller mellan inkodningsprocessen och läxarbete:

- För att kunna läxa framgångsrikt krävs det att eleven är koncentrerad på sin uppgift.
- Det behövs associationer mellan det nya vi vill lägga på minnet och sådant som vi redan vet. Ju yngre eleven är desto mindre kunskap finns att bygga associationer på. Läxor bör bygga på sådant som eleven redan behärskar för att det ska bli lättare att lagra i minnet.
- Meningsfulla och intressanta läxuppgifter underlättar minneslagringen (a.a.).

När informationen sedan har behandlats, omvandlas och lagras den i minnet. Framlockningen är den process då information som man har lagrat i minnet återhämtas för att presenteras igen, det vill säga att man kommer ihåg. Ibland sker detta enkelt och snabbt, men ibland krävs det stora ansträngningar under denna process. Det kan ta lång tid för en del personer att minnas något. Araï (1999), Derwinger (2003) och Imsen (2000) betonar betydelsen för hur inläringen inte bara är att lagra kunskap utan att man även ska kunna plocka fram det man har lärt sig ur minnet vid behov.

Derwinger (2003) tar även upp tre minnesteorier som kan vara till hjälp vid läsläsning:

- Medvetet minne, det vill säga personliga minnen som är knutna till känslorna.
- Omedvetet minne, det vill säga sådant som människan känner igen och gör utan att behöva tänka allt för mycket.
- Långtidsminnet, behövs för att kunna befästa kunskaper som man till exempel har lärt sig i skolan.

Inläringen sker bäst om man använder sig av en kombination av de tre minnesteorierna (a.a.). Likaså talar Lindqvist (1999) om olika minnestyper, så som visuellt, auditivt och motoriskt minne. Men det finns även en sammansättning av de olika minnestyperna, som till exempel visuellt – motoriskt och visuellt - auditivt. Vidare talar författaren om att varje minnestyp sällan förekommer ensamma utan förekommer oftast blandade (a.a.). Dessa minnestyper kan vara bra för eleverna att känna till för att lättare kunna inhämta och bevara kunskap.

Även en persons ålder har betydelse för bland annat ordminnet, vilket lärare bör ha i åtanke då läxor ges. Senare års forskning visar att antalet ord som talare använder sig av är mycket större än man tidigare har trott. Till exempel kan en genomsnittlig engelskspråkig trettonåring omkring 20 000 ord. En femåring kan omkring 5000 ord och lär sig i genomsnitt tio nya ord per dag upp till 20 års ålder. Denna inläringstakt är emellertid inte jämnt fördelad över åren.

Av detta kan man dra slutsatsen att för undervisning i främmande språk måste vi åtminstone när det gäller exempelvis ordförståelse underlätta läsning och förståelse för våra elever genom att lära dem att utnyttja sina top downstrategier. Det vill säga att de ska till stor del förlita sig på sina förkunskaper och ta hjälp av olika ledtrådar för att förstå okända ord i en text. Lärare måste lära elever att koda in orden med hjälp av textsammanhanget, verkningsfulla bilder, egna meningar eller andra personliga koder som de föredrar. Om man som lärare tänker på detta kan dessa metoder underlätta elevers läxläsning. Eleverna behöver också lära sig att plocka fram orden på samma sätt som de kodats in åtminstone i ett första steg samt att de ska kunna analysera och öva orden på ett sådant sätt att de kan användas i nya sammanhang. Därefter ska ordkunskapen prövas så att eleverna får visa att de kan använda orden. Eftersom inkodningen ska vara personlig kommer inte alla elever att koda in på samma sätt utan de kommer istället att välja olika vägar som passar deras inlärningsstil (Tornberg 2001). När elever väl har blivit medvetna om sin inlärningsstil kommer troligtvis skolarbetet (inklusive läxläsning) ge bättre resultat.

2.5 Motivationens betydelse

För att en elev överhuvudtaget ska kunna utföra sin läxa krävs det att han/hon har någon form av motivation. Lindqvist (1999) diskuterar vilken betydelse intresse har för inläringen. Det har visats i studier att minnet arbetar effektivast då ämnet är av intresse för personen. Genom att lärare väcker elevers lust för ämnet kommer sannolikt även elevers läxor kännas mer betydelsefulla för dem (a.a.). Imsen (2000) förklarar att det finns två typer av motivationer, inre och yttre motivationer. När man är motiverad av inre krafter kallas det inre motivation. Man vill göra saker för att det är roligt eller för att man tycker att det är meningsfullt. Leo (2004) tar upp i sin avhandling att yttre motivation är då man hoppas på en belöning, som till exempel chips och läsk, eller på att nå ett mål som egentligen inte har med själva uppgiften att göra (a.a.). När elever gör läxor som de finner ointressanta är det lätt att de äter godis eller dylikt som kompensation för att de har tråkigt. Det är inte heller ovanligt att det uppstår så kallat positiv-negativ motivkonflikter. Detta uppstår när personen är tvungen att göra någonting som han eller hon är negativt inställd inför, för att uppnå någonting positivt. En elev som känner sig omotiverad att göra sina läxor kanske enbart gör dem för att få bra betyg. Därmed gör eleven inte läxan för sin egen skull utan han/hon gör den istället för att behaga läraren (Jerlang et al., 1999). Dessutom kan läxor även användas som ett kontrollmedel för att ”motivera” eleverna till att göra sina uppgifter:

Läxan är en del av skolarbetet och bedöms på samma sätt som övrigt man gör i skolan. Eleverna är medvetna om att läxarbetet har stor betydelse för betyg och jag har bara hört elever tala om läxor som görs av yttre motivation. Man får någon typ av belöning för att man gör läxan. Det kan vara beröm av mamma, pappa eller läraren. Finns det då ingen som gör läxor av egen inre kraft? Nej, inte i min undersökning. Om man gör ett arbete av egen inre kraft gör man det för sig själv och inte för att läraren vill att man ska göra det. Eleverna var tydliga med att de gör läxor för att lärarna eller föräldrarna vill att de ska göra dem eller för att de ska få någon slags belöning. Jag tycker också att det är intressant att lärarnas behov av kontroll får så stora konsekvenser för läxarbetet (Leo 2004, s.53f).

Leo (2004) beskriver att sambandet mellan läxor, kontroll, bedömning och betyg blir tydligare ju äldre eleverna blir. Läxan kan därmed användas som hot och bestraffning. Om eleven inte är aktiv på lektionerna hotar ibland läraren med att uppgiften ska tas hem som läxa istället. Det är svårt att avgöra om det är en bra eller dålig metod. (a.a.).

2.5.1 "Learning Autonomy"

Det är relativt enkelt att bara konstatera att motivation ger bättre resultat. Den centrala frågan är snarare på vilka sätt man kan motivera människor? Dickinson (1992) tror istället att framgång är en viktig faktor till motivation. Han anser inte att den stora frågan är hur man kan motivera elever, utan snarare hur man kan hjälpa elever att bli framgångsrika i sitt lärande (a.a.). Målet med "Learner Autonomy", eller elevautonomi, är att eleven ska utveckla sin förmåga att under handledning planera, genomföra och utvärdera sina studier. Dessa förhållandevis enkla medel kan i sig vara ett sätt att motivera elever att göra sina läxor då de själva har satt upp mål i samråd med läraren. Genom att eleven sätter upp individuella mål kan detta leda till att eleven finner det mer inspirerande att kämpa för att nå dessa. Likaså känns det mer naturligt för eleven att ta hem läxa då han/hon är medveten om att det är ett måste för att nå sitt specifika mål. Dessutom lär det elever att ta eget ansvar för sina studier. Viktigaste av allt är utvärderingen, där eleven får utreda om han/hon har nått sitt mål eller ej. Av detta kan eleven lära sig att nästa gång kanske han/hon ska sätta upp mindre delmål eller rentav ställa högre krav på sig själv. Det är ett sätt att göra elever medvetna om sin kunskap och framför allt att kunskapen är till för deras egen skull och ingen annan. Det handlar med andra ord om att bli medveten om och reflektera över sitt eget sätt att lära (Tholin 2001).

Little (1991) säger fortsättningsvis att autonomi är en förmåga att kritiskt kunna reflektera, fatta beslut och handla självständigt. Detta innebär bland annat att eleven ska kunna ta eget ansvar för sina läxor. Denna förmåga yttrar sig också i det sätt eleven lär sig och hur eleven sedan överför sina kunskaper i ett större sammanhang. Vidare belyser Little olika missuppfattningar som finns inom elevautonomi. Han menar att en vanlig missuppfattning är

att autonomi förknippas med självständigt lärande (self instruction), det vill säga att eleven lär sig utan hjälp av en lärare. Han tillägger att en del elever som arbetar på det viset *kan* tillägna sig autonomi, men många klarar det inte. Även om en elev ska utvecklas på egen hand behöver läraren finnas till hands och vägleda eleven i rätt riktning, utan att för den skull styra eleven. Läraren kanske behövs som pådrivare för att få eleven till att kämpa lite till, vilket innebär bland annat att läraren kan uppmana eleven till att ta hem uppgifter att arbeta med för att nå ända fram. Missuppfattningar inom elevautonomi har sin grund utifrån två förklaringar. Den första förklaringen hänger samman med tron om att autonoma elever inte behöver någon lärare. Den andra går ut på att om läraren intervenerar kommer eleven att förlora den autonomi som han/hon eventuellt tillägnat sig. En andra missuppfattning, som Little delvis håller med om, är att autonomi är en egenskap som via någon undervisningsmetod kan tillägnas med hjälp av läraren. Enligt Little kan eleven ha svårt att uppnå autonomi utan hjälp av lärare. Lärare kan inte heller planlägga lektionsserier för att eleverna skall bli autonoma. Slutligen lyfter Little fram en tredje vanlig missuppfattning inom elevautonomi som innebär att autonomi är en form av jämviktstillstånd som den studerande uppnår. Han menar att det krävs en stor arbetsinsats för att uppnå autonomi och trots detta är det inte säkert att den blir bestående. Den elev som är autonom inom ett område kan inom ett annat område sakna den egenskapen, vilket bland annat påverkar läxinläringen (a.a.). Holec (1981) menar att autonomi inte är en medfödd egenskap utan den måste utvecklas med experthjälp. Därmed förändras elevers behov och de kommer att ställa andra krav på läraren, vilket kan innebära att lärarrollen behöver omformas (a.a.).

2.6 Läxans positiva och negativa effekter

Cooper (2001) har sammanfattat nästan 120 studier i sin undersökning där han behandlar läxans positiva respektive negativa effekter. De positiva effekterna med läxan grupperar han i fyra olika kategorier. En kategori har han kallat för *omedelbara teoretiska effekter*. Förespråkare för läxor anser bland annat att läxor förbättrar bibehållandet av den sakliga kunskapen och även ökar förståelsen för materialet. Läxor anses också förbättra det kritiska tänkandet och bearbetningen av informationen. Den andra kategorin innefattar *långsiktliga teoretiska effekter*. Läxor förväntas uppmuntra elever till att lära sig under sin fritid, vilket i längden förbättrar attityden till skolan. Läxor förbättrar även elevens studievana och färdighet. Tredje kategorin, *icke teoretiska effekter*, innebär att läxor kräver att eleven fullbordar uppgiften under mer eller mindre ”övervakande” former och med en mindre känsla av tvång. Förespråkare för läxor anser därtill att eleven lär sig till exempel självdisciplin samt att

organisera sin tid bättre. Dessutom lär sig eleven mer om självständig problemlösning. Den fjärde och sista kategorin, *föräldrar involverande effekter*, går ut på att läxor kan förbättra föräldrarnas uppskattning till skolan och dess inblandning. Detta gör eleven mer medveten om förbindelsen mellan skola och hem. Läxor ger även föräldrarna möjlighet att visa sitt intresse i sitt barns studieutveckling.

Men vilka är då de negativa effekterna av läxor? Cooper (2001) har funnit i sin undersökning att vissa av de negativa effekterna av läxor motsäger de positiva effekterna. Förespråkare för läxor anser exempelvis att läxor förbättrar elevers attityd till skolan, medan andra har sagt att läxor kan ge en negativ attityd till skolan. En negativ attityd kan möjligtvis uppstå genom överexponering av teoretiska uppgifter. Läxor kan på grund av detta leda till allmän fysisk och känslomässig utmattning. Förutom detta förhindrar för mycket läxor eleverna att utföra sina fritids- och andra samhällsaktiviteter. Förespråkare för fritidsaktiviteter betonar nämligen att läxarbete inte är den enda vägen för att lära sig någonting efter skoltiden. De påstår att flera fritidsaktiviteter lär ut viktiga teoretiska färdigheter och livserfarenheter. Nyckeln är att hitta den rätta balansen mellan fritid och lärande. Ytterligare negativa effekter med läxor är när även föräldrarna blir involverade i bildningsprocessen. Föräldrar kan av misstag pressa sina barn för hårt eller kanske rent av förvirra dem. Detta kan bero på att föräldrarna är obekanta med det material som barnet har i läxa. Dessutom är det inte ovanligt med fusk där föräldrarna har involverat sig för mycket i barnets hemuppgift. I vissa undantagsfall kan de positiva och de negativa effekterna av läxor förekomma simultant. Till exempel kan läxor förbättra studievanan, men de kan även hindra eleven att delta i andra fritidsaktiviteter.

För att undersöka hemläxans effektivitet har Cooper gjort en jämförelse mellan elever som får läxor och elever som inte får läxor. Cooper har använt sig av 17 rapporter från slutet av 1980-talet i USA om effekter av läxor. Sammanfattningsvis fann Cooper att läxans effekt var mycket liten bland de yngre eleverna. Men däremot hade läxan en större effekt ju äldre eleverna var. På junior high -nivå, motsvarande Sveriges årskurs 7-9, hade läxor dubbelt så stor effekt som på elementary -nivå (motsvarande årskurs 1-6 i Sverige). På high school -nivå, det vill säga svensk gymnasienivå, hade läxan en dubbel effekt jämfört med junior high.

2.7 Det sociokulturella perspektivet

Det finns många olika teorier om inläring, men det som kommer att tas upp här är den sociokulturella teorin om inläring, inklusive lärläsning, enligt Säljö (2000) tolkning. Det sociokulturella perspektivet har sin grund i den ryske psykologen Lev Semenovich Vygotskij (1896-1934) teori om kognitiv utveckling där sambandet mellan det sociala och individen betonas. Enligt Vygotskij, tolkad av Lindqvist, sker all inläring genom att vi själva tolkar de intryck och upplevelser vi har av verkligheten. Inläring är något som pågår inom oss själva, vilket elever kan ha användning av då de arbetar med uppgifter hemma. "Sett ur vetenskaplig synvinkel kan man strängt taget inte uppfostra någon annan" (Lindqvist 1999, s.19). Vygotskij kräver en aktiv elev, en aktiv lärare och en aktiv miljö för en lyckad inläringssituation. Lärarens roll är att organisera elevens sociala miljö och kontrollera att samspelet mellan eleven och denna miljö fungerar. Detta betyder emellertid inte att läraren har en mindre viktig eller passiv roll i skolan:

Och om läraren är svag i den direkta inverkan på eleven, så är han allsmäktig i fråga om indirekt inflytande på eleven genom dennes sociala miljö. Den sociala miljön är en verklig hävstång i uppfostringsprocessen, och lärarens hela roll är att styra denna hävstång. Liksom en trädgårdsmästare vore tokig om han ville inverka på växternas växande genom att direkt rycka upp dem ur jorden med händerna, så skulle pedagogen komma i motsatsställning till uppfostrans natur, om han skulle anstränga sig att inverka direkt på barnet. Men trädgårdsmästaren inverkar på blommans växande genom att höja temperaturen, reglera fuktigheten, avlägsna växter intill, gallra och tillsätta jord och gödning. På samma sätt uppfostrar pedagogen barnet genom att förändra miljön (Lindqvist 1999, s.21).

Vygotskij (1999) menar att utan social kommunikation sker ingen utveckling av vare sig språk eller tänkande. Han urskiljer även två olika plan i självaste språket:

[...] den inre, innebördsliga, semantiska sidan av språket och den yttre, ljudmässiga, faktiska sidan av språket. Dessa två plan är inte oberoende av varandra men var och en har sina speciella rörelselagar. [...] Det inre språket är ett språk för mig själv. Det yttre språket är ett språk för de andra" (a.a., s.404 samt s.418).

Detta vill säga att människor inte bara kommunicerar med andra individer utan har även ett kommunikativt samspel med sig själv. Genom att uppmärksamma elever på detta kan lärare underlätta för eleverna i fråga vid lärläsning.

Säljö (2000) betonar omgivningens och sammanhangets betydelse i inläringen. Det man intresserar sig för är människans tänkande samt lärande, och man anser att lärande sker ständigt. Lärande handlar i grunden om vad vi tar med oss från sociala situationer och hur vi använder oss av kunskapen. Dessutom anser man att människan har en grundläggande förmåga att lära och att kunskap inte är statisk eller objektiv. Inom det sociokulturella perspektivet är man intresserad av samspelet och kommunikation mellan människor i en

kultur. Människan kan inte undvika från att lära sig, lärandet ses som en aspekt av all mänsklig verksamhet. Det finns i varje trivialt samtal, handling eller händelse en möjlighet för individer eller grupper att ta med sig någonting som man kommer att använda i en framtida situation. Detta innebär att elever behöver tid till både läxor och fritid. Det sociokulturella perspektivet fokuserar på samspelet mellan individen och kollektivet. Människan föds in i och utvecklas inom ramen för samspel med andra individer. Redan från det att vi föds gör vi våra erfarenheter tillsammans med andra. Säljö diskuterar också att den absoluta viktigaste mänskliga läromiljön är, och har alltid varit, den vardagliga interaktionen och det naturliga samtalet. Det är genom kommunikation som individen blir delaktig i kunskaper och färdigheter, samt att människor lever på kunskaper som de lånar från andra och tar till sin egen. I samband med detta är kommunikationen en viktig grund för lärandet. Lärandet är inte något som sker i specifika miljöer, utan är resultatet av all mänsklig verksamhet, och kan inte på något vis enbart kopplas till bestämda arrangemang som skola och undervisning. Språket är ett mycket praktiskt redskap som hjälper oss att göra både direkta och indirekta erfarenheter. Det är genom den kommunikativa processen som människan får ta del av kunskaper och färdigheter. Inom det sociokulturella perspektivet betonas även behovet av handledning och stöd:

Många situationer i vår vardag och skola har denna karaktär; vi kan förstå vad som sägs och görs, men vi kan inte på egen hand klara av att hantera alla led utan stöd. I ett sociokulturellt perspektiv är detta ett slags modell för hur kunskaps- och färdighetstraning fungerar; vi exponeras för resonemang och handlingar i sociala praktiker, lär oss så småningom genomskåda dem, blir förtrogna med dem och kanske till slut genomföra dem från början till slut (a.a., s.121).

2.8 Problemprecisering

En läxa kan ha flera betydelser, men betraktas oftast som en uppgift som görs hemma. För de flesta av lärarna är det självklart att elever ska ha läxor under hela sin skoltid. Däremot är det inte lika självklart i vilket syfte de ger en läxa. Den bakomliggande orsaken till att man har läxa än idag kan vara att läxan är lika gammal som skolan. Man har det möjligen på grund av gammal vana eller finns det djupare orsaker med den. Utifrån vårt syfte och efter att ha bearbetat litteraturen har vi valt att undersöka följande frågor:

- Hur definierar lärare begreppet läxa?
- Varför ger en lärare läxor?
- Kan läxor enligt lärarna bidra till bättre skolresultat?

3. Metod

Vår undersökning är baserad på kvalitativa intervjuer med ämneslärare som undervisar på gymnasienivå. Genom att använda sig av en kvalitativ undersökning får man fram en fördjupad kunskap samt tankar och känslor som lärare har om ämnet. I intervjuerna har man även möjlighet att ställa följdfrågor och på så sätt kunna gå mera på djupet (Patel & Davidson, 1994).

3.1 Teoretiska utgångspunkter

Verksamheten i skolan är i hög grad social. Ofta handlar det om kontakter mellan lärare och elev. I den empiriska delen av vårt arbete vill vi därför utgå ifrån ett sociokulturellt perspektiv. Det är tillsammans med andra som vi lär och fokus läggs därmed på samspelet mellan individen och kollektivet (Säljö, 2000). Ur ett sociokulturellt perspektiv i anknytning till läxan kan det innebära samspel mellan lärare och elev vid läxgivning och uppföljning. Läxan kan även ses som ett sociokulturellt förhållandesätt till elevens inre språk då han/hon måste appropriera den givna läxan.

3.2 Metodologiska utgångspunkter

Vi har valt att använda oss av en kvalitativ undersökningsmetod med intervjuer som underlag. Kvale (1997) menar att i den kvalitativa forskningsintervjun bygger man upp kunskap samt att det rör sig om ett samspel. Det handlar om ett utbyte av synpunkter mellan två samtalande personer om ett ämne av gemensamt intresse (a.a.). Intervjuer är bra då man har en öppen dialog med intervjupersonen samt att man har möjlighet att ställa följdfrågor till personen i fråga. Vi använde oss av en helt standardiserad intervju då samtliga lärare fick samma frågor (se bilaga.1) i bestämd ordningsföljd. Intervjumetoden var semistrukturerad eftersom det fanns utrymme för flexibilitet i svaren samt att frågorna var utformade utan fasta svarsalternativ (Patel & Davidson, 1994). Enligt Patton (1990) är syftet med en intervju att försöka förstå hur och vad en annan människa tänker genom att tolka deras uttalanden. Syftet är inte att få intervjupersonen att tänka på ett visst sätt. Vid kvalitativa intervjuer utgår man ifrån att andra personers perspektiv är betydelsefulla, kunniga och ärliga (a.a.). Det gäller att ”förstå världen ur den intervjuades synvinkel” (Kvale, 1997, s.9).

3.3 Urval

Vi tog i första hand kontakt med rektorn för en skola i en mindre kommun i Skåne och informerade honom om arbetet och dess syfte. Därefter vi fick hans tillstånd att genomföra intervjuerna. Vi valde denna skola eftersom vi båda hade haft verksamhetsförlagd utbildning (VFU) där sedan tidigare. Därefter tog vi via telefon kontakt med två kvinnliga lärare, som vi hade lärt känna under våra VFU-perioder och informerade dem om vårt arbete och dess syfte. Vi inspirerades av tillvägagångssättet inför intervjuerna från Patel & Davidson (1994). När lärarna var införstådda med arbetets syfte valde de ifall de ville ställa upp på en intervju eller ej. De övriga lärarna tog vi kontakt med då vi befann oss på skolan genom att uppsöka dem i sina arbetsrum och frågade om de var villiga att medverka i vår studie. Vi ansåg att det var viktigt för studien med en jämn fördelning mellan manliga och kvinnliga lärare eftersom kvinnors och mäns tankesätt möjligen skiljer sig från varandra. Vi skaffade oss också kunskap om hur många år lärarna hade arbetat inom yrket. Dessa faktorer tog vi reda på innan intervjuerna fastställdes. Vi tyckte också att det var viktigt att lärarna hade olika ämnesinriktningar, för att få en eventuell spridning bland svaren i deras sätt att se på läxa. Då underlaget är för litet har varken lärarnas ämne eller yrkeserfarenhet uppmärksammats i analysen. Ingen lärare avböjde att bli intervjuad utan samtliga lärare som vi frågade valde att ställa upp på en intervju. Efter att läraren hade gett sitt medkännande till att intervjuas bokade vi en tid. Undersökningsgruppen bestod slutligen av nio ämneslärare som undervisade på gymnasienivå, varav fyra var män och fem kvinnor.

Vi började med att informera tilltänkta intervjupersoner om undersökningens bakgrund och syfte. Vi informerade även om att intervjun skulle bandas in, vilket lärarna ställde sig positiva till. Samtliga lärare fick frågorna innan intervjuerna skulle genomföras, för att kunna läsa igenom frågorna i lugn och ro. Detta gjorde vi för att lärarna skulle ha möjlighet att reflektera över frågorna.

3.4 Genomförande

Innan vi utförde intervjuerna genomförde vi först en pilotundersökning med hjälp av en lärare. Syftet med detta var bland annat att kontrollera om frågorna var formulerade så att de inte gick att missuppfattas av de intervjuade. Efter genomförd undersökning kom vi fram till att frågorna var otillräckliga och behövde därför revideras. Vi reviderade frågorna och genomförde ytterligare en pilotintervju med en lärare. Detta gjorde vi för att ställa bästa

tänkbara frågor som var lämpliga för vår studie. Pilotundersökningen lärde oss även hur vi skulle förhålla oss till intervjupersonen, vilket ökade vår förmåga att skapa ett tryggt och stimulerande samspel (Patel & Davidson, 1994).

Vi genomförde intervjuerna på avsatt tid med samtliga lärare. Intervjuerna skedde på skolan och var förlagda på avskilda platser, som till exempel på lärarens arbetsrum eller i mindre studierum. Detta för att vi skulle kunna skapa en lugn och trygg atmosfär, vilket gynnade samspelet mellan oss som intervjuade och den lärare som blev intervjuad (Bjurwill, 2001). Eftersom vi var två intervjuare tog vi beslutet att endast en var aktiv intervjuare och den andra hade en passiv roll. Detta på grund av att intervjupersonen skulle få en större möjlighet att skapa samhörighet med intervjuaren. Dessutom medförde detta att intervjuerna blev bättre organiserade och vi eliminerade risken att tala i mun på varandra. Varje intervju tog cirka 30 minuter. Lärarna fick frågorna före intervjun för att kunna förbereda sig. Intervjusituationerna upplevdes som lugna och ingen av lärarna var stressade. Intervjuerna spelades in på band. När vi hade genomfört alla intervjuerna skrev vi ut samtliga. Dock bör man ha i beaktande att bandinspelningsintervjuer kan påverka svaren. Intervjupersonerna kanske inte stördes av bandinspelningen, men vi upplevde att efter bandspelandet hade stängts av blev personerna mer avslappnade och spontana (Patel & Davidson, 1994). Det positiva med att spela in intervjuerna på bandspelare är emellertid att det ökar noggrannheten av informationen. Dessutom kan intervjuaren lägga sin fulla uppmärksamhet på den intervjuade. En intervjuare som ska anteckna vad som sägs kan få det svårt att reagera på intervjupersonens signaler (Patton, 1990).

3.5 Bearbetning och analys av arbetet

Eftersom samtliga intervjuade är anonyma valde vi att döpa om dem. Lärare som har mindre än 15 års erfarenhet börjar sina namn med bokstaven A. Resterande lärare med mer än 15 års erfarenhet, börjar med bokstaven S. Vi har valt följande namn; Amanda, Anders, Angelica, Annika, och Astrid samt Sten, Stina, Sture och Sven. Nedan följer en överskådlig bild (se tabell 1) över lärarna i studien:

Namn	Yrkeserfarenhet	Undervisar i ämnena
Astrid	Fem år	Bild/kulturanalys/film-Kunskap
Angelica	Sju år	Svenska/engelska
Amanda	Åtta år	Svenska/historia
Anders	Åtta år	Fysik/data
Annika	Åtta år	Religion/historia
Sten	15-20 år	Data/teknik
Sven	32 år	Svenska/engelska/historia/ Psykologi
Sture	33 år	Teknik
Stina	35 år	Svenska/tyska/historia

Tabell 1.
En överskådning av
lärarna i studien.

I resultatdelen försökte vi se i vilken mån vi kunde kategorisera lärarnas svar samt söka skillnader och likheter i uppfattning mellan lärarna. Då vi undersökte lärarnas svar tog vi i beaktande att alla individer tänker olika beroende på till exempel hur många års erfarenhet de har. Detta gjorde vi för att svaren varierar från lärare till lärare. Lärarnas olika bakgrund kan också inverka på svaren. Lärarna kan dessutom vara präglade av sina kolleger, då förmodligen främst av kollegorna inom samma ämnen. Skolan som helhet, exempelvis ledningen, kan också påverka lärarnas syn på läxor. Dock kan det vara viktigt att poängtera att de intervjuade lärarnas kön, yrkeserfarenhet och ämnestillhörighet inte analyseras djupare i studien, utan dessa uppgifter är endast till som en lättöverskådlig bakgrundsförståelse.

Vi skrev ut samtliga intervjuer innan genomläsningen av dem för att sedan påbörja vår analys. Därefter plockade vi ut intressanta teman till varför lärarna gav läxor. De teman som vi slutligen valde är följande:

- Förberedelse, repetition och reflektion
- Tidsperspektiv
- Jakten på kunskap

Utifrån dessa har vi därefter analyserat intervjuerna. Vi analyserade ett tema i taget och undersökte vad de olika lärarna har sagt inom ämnet. Därefter försökte vi hitta en gemensam nämnare som kunde binda samman de olika uttalandena. Utöver dessa teman har vi undersökt hur lärarna definierar en läxa. Under hela arbetets gång har vi försökt använda oss av ett sociokulturellt perspektiv.

3.6 Etiskt övervägande

När vi genomförde vår undersökning utgick vi från de fyra huvudkrav som HSFR (Humanistisk – samhällsvetenskapliga forskningsrådet) antog 1990 och som reviderades 1999. Dessa huvudkrav är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Det förstnämnda, informationskravet, går ut på att forskaren ska informera alla berörda om forskningens syfte. Följande huvudkrav, samtyckeskravet, innebär att deltagare i undersökningen själva har rätt att bestämma över sin medverkan. Uppgifter om de personer som ingår i undersökningen ska ges största möjliga konfidentialitet och förvaras väl för obehöriga enligt konfidentialitetskravet. Slutligen innebär nyttjandekravet att insamlade uppgifter endast får användas för forskningsändamål (Vetenskapsrådet 2002). I vårt arbete betyder detta att lärarna som vi har intervjuat är anonyma och ingen information kommer att utelämnas om dem.

4. Empirisk del

Efter en grundlig genomläsning av intervjuerna fann vi tre återkommande teman som presenteras nedan. Först följer dock en kort sammanfattning av vad lärarna anser att en läxa är. Enligt lärarna kunde en läxa till exempel vara någonting som eleverna gör efter lektionstid. Det kan vara en uppgift som skall göras till nästa gång lärare och elever ses. De flesta av lärarna svarade att läxa är någonting elever gör hemma.

- En läxa för mig är ett medel för eleverna att kunna reflektera över det som har gått igenom under dagen i skolan och också för att kunna repetera och befästa kunskaperna (Stina).

4.1 Förberedelse, repetition och reflektion

Det mest frekventa syftet bakom läxgivning av de intervjuade lärarna var att läxor ger elever tid hemma till att förbereda sig, repetera och reflektera över den information som de ska inhämta. Läxor används bland annat i förberedande syfte. Enligt lärarna fanns det flera orsaker till varför eleverna behövde förbereda sig inför vissa moment. Orsakerna kunde vara att eleverna fick förförståelse inför kommande lektion och träning inför vidare studier, men läxan kunde även fungera som förberedelse inför prov. Dessutom kan läraren och eleverna ställa mer relevanta frågor under själva lektionstillfället. Alla elever får samma läxa, men hur den enskilda individen sedan tolkar den kommer att skilja sig från elev till elev. Eleverna tolkar och bearbetar information utifrån sina egna erfarenheter, för att sedan sätta sin personliga präglning på den. När lärare och elever sedan träffas kommande lektion kan de i klassrummet diskutera sina olika tolkningar. Detta kan leda till intressanta diskussioner och

likaså kan nya tolkningar uppstå. Likaså framgick det av intervjuerna att den förberedande läxan var till fördel för lärarna, eftersom de kunde påbörja lektionen direkt och därmed spara tid.

– [Jag ger läxa] för det första för att eleverna ska förbereda sig mentalt. De ska ha en viss kunskap när de kommer till lektionerna (Amanda).

Vi lade också märke till att i en av intervjuerna kunde den förberedande läxan spoliära lärarens planerade lektion om eleverna inte hade gjort läxan. Detta på grund av att lektionen då inte förlöper enligt lärarens planering samt att det raserar bra inlärningsmetod och läraren liksom eleverna förlorar därmed värdefull tid. Här anser läraren följaktligen att inläringen är mest effektiv om eleverna har förberett sig inför lektionen genom att ha gjort läxan hemma. Lärarna anser att spontana interaktioner inte ger lika bra inläring som när eleverna har förberett läxan.

Det framgick också att repetition hade en väsentlig betydelse vid läxgivning. Lärarnas argument till varför repetition ansågs vara nödvändigt var för att det främjar inläringen då eleverna befäster kunskap, vilket leder till att de uppnår bättre resultat. Sven kommenterade flertalet gånger under intervjun att man måste repetera mycket för att klara av ett färdighetsämne som till exempel engelska. Endast en lärare menade att repetition var slöseri med tid eftersom det man har gått igenom på lektionen inte nödvändigtvis behöver upprepas igen. Hon menade att det man har gått igenom är bearbetad information och därefter ska man gå vidare i skolarbetet. Fortsättningsvis berättade några av lärarna att de ibland gav eleverna läxa som innebar att de skulle läsa på motsvarande sidor i läroboken som han/hon redan hade gått igenom på lektionen. Detta på grund av att läraren ansåg att eleverna hade påvisat bristande koncentration under lektionstillfället. Repetition behöver inte endast ske hemma utan kan även ske under skoltid. Lärarna kan repetera läxan i skolan efter att eleverna har läst den hemma. Nackdelen med detta kan vara att lektionen möjligtvis kan uppfattas som tråkig och innehållsfattig för de elever som har gjort läxan grundligt hemma. Om läraren ändå väljer att repetera under lektionstillfället finns det diverse metoder att tillämpa. Eleverna kan förslagsvis diskutera texten i smågrupper med hjälp av diskussionsfrågor som de sedan ska redovisa för resten av sina klasskamrater. När eleverna för en dialog med varandra befäster de kunskap, vilket Sture kommenterar.

– [...] fördelen är det väl i den meningen om man ser mera generellt att de får en chans att läsa två gånger eller repetera. Repetition gör ju att man befäster kunskapen bättre [...] (Sture).

Reflektion var ytterligare en återkommande orsak till varför man delade ut läxor. Här framhölls flera anledningar till varför läxor ansågs vara viktiga. Lärarna betonade vikten av att eleven skulle få tillfälle att reflektera över det givna materialet, och tolka det till sitt eget, i sin egen takt. Ytterligare en anledning var att de elever som inte får så mycket utrymme i klassrummet ska få enskild tid att hinna tänka efter utan avbrott. En del elever behöver tid hemma för att bearbeta det de har arbetat med under skoldagen, vilket dessutom ger eleverna tillfälle att reflektera över den mottagna informationen. På så vis kan de smälta informationen till nästa gång lärare och elever träffas. Det ligger inom elevens ansvarsområde att ta tid till att reflektera över inhämtad kunskap och omvandla den till sin egen. Läxor kan fördelsaktigt ges till elever som har svårt att koncentrera sig under skoltiden, eftersom de får då möjlighet att bearbeta informationen i sin egen takt. Men det finns även de elever som inte har möjlighet att reflektera hemma eftersom de inte finner någon arbetsro, vilket kan bero på att de till exempel delar rum med ett av sina syskon etcetera.

– Men det är en bra läxa också för mig att läsa igenom stycket så att de [eleverna] kan smälta det och grunna på det till nästa gång (Sten).

4.2 Tidsperspektiv

Tiden är en viktig aspekt vid läxgivning eftersom lektionstiden inte räcker till ur lärarnas synvinkel. Åtta av de nio intervjuade lärarna ansåg att styrdokumentens riktlinjer inte var tillräckliga för att eleverna skulle nå de uppsatta målen inom ämnena under skoltiden.

– Därför att det material som eleven bör inhämta i överensstämmelse med läroplanen är betydligt större än man skulle hinna gå igenom och låta eleven lära sig under lektionstid (Sven).

Majoriteten av lärarna menade att det skulle vara möjligt att få in läxor under skoltiden istället för att lägga läxorna efter skoldagens slut, men då skulle man behöva förlänga skoldagen. Då elever lär sig i olika miljöer kan det hända att man tar bort vissa elevers inlärningsmöjligheter. Det finns till exempel de elever som koncentrerar sig bättre hemma och om man förlänger skoldagen försämras troligtvis deras resultat och likaså tvärtom för de elever som inte kan fokusera hemma. Skolan har en stor uppgift att fylla då den ska vara en skola för alla, vilket kräver ständiga kompromisser. Skulle skolan exempelvis sluta att ge läxor utan att för den skull förlänga skoldagen skulle detta ta mycket värdefull tid av efterarbetet som krävs för att nå bestående kunskap. Eventuellt skulle eleverna gå miste om vissa moment i undervisningen, som till exempel läsning av komplexa litterära verk. Alla moment tillsammans är betydelsefulla för en elevs utveckling.

– Det är just det att det kan spara tid i vissa sammanhang. Man slipper använda lektionstid till att bara sitta och läsa. Man kan sätta igång direkt med det man ska göra (Annika).

Nackdelen då elever måste ta hem läxor är att det inverkar på deras fritid. Elever behöver tid att koppla av efter skolan för att orka med sina studier. För att prestera väl i skolan behöver eleverna göra sådant som de finner stimulerande, vilket hjälper till att hämta krafter till kommande studier. Sture ansåg att hans elever inte tyckte att läxan var viktig. Han menade att eleverna gjorde en annan prioritering som till exempel att träna fotboll eller träffa kompisar. Spekulationerna från lärarnas sida var att elever väljer andra aktiviteter som de finner mer intressanta. Varpå några lärare betonade att man som lärare inte får glömma att respektera elevens fritid, men trots detta levde de inte upp till det. Lärarna nämner också att elever känner sig stressade av läxor samtidigt som de har andra skoluppgifter som till exempel prov. Lärarna menade att detta oftast beror på hur eleverna fördelar sin fritid. Vissa av lärarna var medvetna om att eleverna upplevde stress på grund av skolans krav, men ansåg inte att läxor hade så stor skuld i det hela. När det gäller läxor på gymnasiet är det elevens uppgift att ta ansvar för sina studier. Eftersom elever mognar olika fort kan detta innebära att de kanske inte är redo för att ta eget ansvar, trots att de befinner sig på gymnasienivå. Det kan också bero på att elever bland annat inte har fått ansvarsuppgifter hemifrån eller att grundskolan har förberett dem dåligt för eget ansvar. En lärares argument till att eleverna upplevde stress var att det kunde ha sin grund i att de inte hade studievana från tidigare stadier.

4.3 Jakten på kunskap och betyg

Skolan ska ge elever medborgerlig fostran samt utveckla elevers förmågor. Elever ska ges möjligheter att utveckla färdigheter som de sedan kan specialisera sig inom om de önskar. I dagens samhälle har kunskap ett marknadsvärde och därmed är det viktigt att elever har lika förutsättningar i skolan. Majoriteten av lärarna i studien påpekar att läxor är ett sätt att utöka elevers kunskaper. Trots detta trodde majoriteten av lärarna att målen i undervisningen skulle kunna uppnås utan att ge eleverna läxor, men resultaten skulle inte bli lika tillfredsställande. Flertalet lärare ansåg att man skulle kunna nå de grundläggande kraven beroende på hur man tolkar målen i styrdokumentet, medan två av nio lärare svarade bestämt nej.

– Nej, det tror jag inte. Man lever under tidspress så jag tror inte eleverna kan tillgodogöra sig allt på lektionstid. Absolut inte. Jag tror inte alls på det (Stina).

– Som det ser ut nu så är man tvungen att lägga undervisning så att de endast kan nå godkänt, och det är inte bra. [...] Det är jättesvårt, målen anpassas mycket med den tiden man har. Det är en fråga om tolkning av målen (Astrid).

Astrid menar att det skulle vara svårt att få eleverna att nå ett betyg högre än godkänt utan läxor. Detta på grund av tidsbristen som finns i skolan.

Samtliga lärare ansåg att eleverna når bättre resultat när läraren har givit läxor men motiveringarna varierade, vilket förmodligen beror på hur lärarna tolkade målen i styrdokumentet. Några av lärarna motiverade svaren med att resultaten kanske inte syns direkt utan elever utvecklas med tiden.

– Jag ser att det är helt annat läsande i trean, om man följer dem under de tre åren, då är det jätteroligt [att se framsteg]. Det märks att de lär sig på det (Angelica).

Stina tyckte dock att läxan ger bättre resultat hos elever som är medelbegåvade. Däremot säger hon att de mycket begåvade eller de allra svagaste elevernas resultat inte påverkas av läxan. Detta på grund av att de starka eleverna inte får någon utmaning av läxorna, medan för de svaga eleverna är läxorna för svåra. Överlag menade lärarna att eleverna kan få det svårt att nå betyget godkänt utan läxor. Därmed kan elever som har det svårt att genomföra sina läxuppgifter, på grund av bristande förkunskaper, familjeförhållanden eller andra faktorer få det svårt att nå godkändnivån. Då det inte står någonting i styrdokumentet om läxor kan det inte vara rimligt att bli utslagen i skolan på grund av dessa. Många elever kan troligtvis inte få den hjälp de behöver för att klara sina studier beroende på att skolans resurser är knappa. Det finns så kallade stugor inom vissa ämnen för de elever som är i riskzonen att bli utslagna där de kan få stöd med bland annat sina läxor. Stugorna finns enbart inom ämnena matte och fysik, vilka är tillgängliga för eleverna en gång i veckan. I de andra ämnena önskade lärarna att det fanns möjligheter till liknande förutsättningar, men då resurser fattas kan inte denna tjänst tillföras till de behövande eleverna. Flera lärare nämnde även de individuella skillnaderna som elever har vid inläring och att alla elever lär sig olika fort. I undersökningen framgick det trots detta att endast ett fåtal av lärarna anpassade läxan efter elevens förmåga, vilket förmodligen handlar om tidsbrist från lärarnas sida:

– [...] Just med tanke på de som är lite svagare och invandrare som jag vet som behöver extra tid med att arbeta med en längre text och man vill att de ska förstå det på djupet. Det kan ta många timmar extra för dem. Man kanske inte ger dem de allra längsta texterna (Stina).

5. Diskussion

Lärarnas definition av begreppet läxa är tämligen överensstämmande med Hellstens (1997), Österlinds (2000) samt Coopers (2001) beskrivning av vad en läxa är, det vill säga att det är en uppgift som görs efter lektionstid. Majoriteten av de intervjuade lärarna gav regelbundna läxor.

Lärarna i studien ansåg att det förberedande syftet med läxan var av stor vikt. Anledningen till detta var att läxor bland annat underlättade deras arbete i klassrummet då lärare och elever

kunde ha ett pågående samtal, istället för att ägna stor del av lektionstiden åt enbart läsning. Lärarna ansåg också följande att det är slöseri med tid att sitta och läsa under lektionstid, men om man ser till Säljö (2000) är alla situationer lärandesituationer. Enligt Säljö och det sociokulturella perspektivet skulle då läsningen innebära ytterligare ett inläringstillfälle under skoltid. Utifrån ett sociokulturellt perspektiv menar man att vid läsning uppstår ett samspel mellan elev och text, varpå eleven omvandlar texten till sin egen. Problemet är dock att den tid elever ägnar sig åt att läsa under lektionstid hindrar andra moment att få utrymme i klassrummet, som exempelvis diskussionstid. Likaså gavs läxor som förberedelse inför kommande lektion, vilket lärarna vinner tid på i klassrummet. Lärarna liksom Hellsten (1997) kopplar läxan till att vara en förberedande faktor. Lärarna förenar även läxor som förberedelse inför vidare studier. Dessutom tyckte lärarna att läxor lärde eleverna att ta eget ansvar, vilket de förmodligen gör om eleverna väljer att göra dem. En elev som väljer att umgås med sina vänner eller utövar någon sportsaktivitet istället för att göra läxan går miste om den kunskap som läxan hade tillfört honom/henne. Dock sett ur ett sociokulturellt perspektiv är detta också kunskap i sig, eftersom när människor samspråkar förbereds de för social samvaro. Det kan vara en nackdel för eleven i fråga som väljer bort läxan för att göra andra aktiviteter på sin fritid på grund av att denne kan komma efter i skolarbetet. Likväl finns det kunskap att hämta från båda sidor. Problemet här är att det måste finnas någon form av balans mellan de två aktiviteterna. Eleven bör få avsatt tid till både läxorna och fritiden. Den ena aktiviteten kan inte ta över den andra för det är i regel då som problem uppstår.

Vidare ansåg lärarna att repetition var nödvändigt för inläringen eftersom det befäster kunskap. Liksom reflektion kan bidra till att kunskap blir djupgående, befästs kunskaperna i långtidsminnet genom repetition. En lärare i studien poängterar att repetition är viktigt i ett ämne som exempelvis engelska, eftersom bland annat glosor behöver nötas in för att ordkunskapen ska befästas. Om det inte vore för att lektionstiden är otillräcklig hade lärare kunnat utnyttja lektionstiden till att låta eleverna hjälpa varandra att slå upp ord, förhöra varandra och översätta texter gemensamt. Ett sådant samarbete elever emellan skulle ge dem möjlighet att utbyta kunskap och lära i ett mer naturligt sammanhang. Därmed kan man koppla detta till vad Säljö (2000) menar med att skolan kan vara en tillgjord miljö, eftersom lärandet inte är något som sker i specifika miljöer. Lärandet är istället resultatet av all mänsklig verksamhet, och kan inte på något vis enbart kopplas till bestämda arrangemang som skola och undervisning (a.a.). Enligt styrdokumentet i skolan skulle eleverna förmodligen inte heller nå de uppsatta målen, utan återigen skulle då andra viktiga moment

inte hinna med. Kanske kan elevautonomi vara ett sätt att komma ifrån den tillgjorda lärandemiljön. Genom elevautonomi lär man eleven att själv ta ansvar för sina studier. Dock är det viktigt att eleverna är införstådda med metoden och har samarbetsvilja.

Reflektion är ytterligare en aspekt till läxgivning. Reflektion bidrar till att elever tar till sig läxan och gör sin egen tolkning av den. Elever har nytta av att reflektera över den information som de inhämtar i skolan för att sedan kritiskt kunna granska informationen. Cooper (2001) hävdar att de positiva effekterna av läxor är bland annat att de förbättrar det kritiska tänkandet och bearbetningen av informationen. Frågan är om läxor förbättrar bearbetningen av informationen och det kritiska tänkandet om eleven inte ser betydelsen i att göra läxan. Därmed är det viktigt att läraren klargör för eleverna att det är inte enbart genom samtal som man vinner kunskap utan även genom samspelet med en text som Säljö (2000) resonerar kring. Vidare anser Tornberg (2001) att eleven inte kan överta någon annans kunskap utan det kan endast nås genom sina egna sinnen och genom det egna förnuftet. Reflektion är därmed en viktig process som inte bör undermineras. En nackdel är att om elever har för många läxor kan detta dämpa deras reflektionsförmåga och därmed har de ett mindre gynnsamt tillfälle att bearbeta och ta emot information som de skall inhämta. Elever behöver tid att omvandla kunskap till sin egen. För att befästa sin kunskap krävs det bland annat att man kan koncentrera sig på sin uppgift (Derwinger, 2003), vilket kan vara svårt för eleven att göra då han/hon har flera läxor som skall göras och känner press. Risken kan då vara att eleven gör sina uppgifter som hastigast utan att riktigt tänka efter och reflektera kring läxan. Därmed befäster sig inte kunskapen i långtidsminnet utan stannar kvar på ytan. Lärarna i studien var medvetna om att eleverna inte alltid kan ta kunskapen till sig som de inhämtar. Detta är dock ett kvarstående problem eftersom lärarna känner sig tvingade att ge läxor för att hinna med de uppsatta målen i en kurs. Då läxorna är till för att uppnå målen i styrdokumentet kan man ifrågasätta om målen är uppsatta för elevernas skull eller om de är uppsatta för att lärarna ska ha riktlinjer att följa. Grundtanken måste ändå vara att målen är till för elevernas skull, men detta har förvrängts då tidsbristen påverkar lärarnas arbete.

Liksom målen i styrdokumentet kan vara ett stressmoment för lärarna kan även läxor stå bakom att elever mister tillfällena att ladda sina batterier inför nästa skoldag. Elever som har för många läxor kan påverkas negativt av detta eftersom det förmodligen påverkar deras fritid. Detta nämns både av de intervjuade lärarna och av Cooper (2001). Majoriteten av lärarna påpekar i intervjuerna att det är viktigt att man respekterar elevers fritid efter skoltid. Trots

dessa uttalanden tar de ändå inte hänsyn till elevers fritid, vilket kan uppfattas som respektlöst av den orsaken att det inte finns några angivelser om läxor i Lpf 94. Lärarna ser inte heller till varandras ämnen i skolan utan jobbar mot sitt mål att genomföra sin kurs samt att få eleverna genom kursen, vilket inte främjar hela skolans verksamhet utan endast ämnena i sig. Säljö (2000) menar att en skola är en institution som kräver samarbete över alla gränser. Detta innebär att ledningen, lärare, elever, föräldrar (upp till elever som har fyllt 18 år) med flera måste finna en balans i sitt arbete. För att individer ska synliggöras i skolan måste de inblandade parterna kunna samverka och sträva mot ett gemensamt mål, som att till exempel individanpassa läxor. Lärare samverkar till viss del genom att avlasta eleverna i enstaka fall då de till exempel har ett prov att förbereda sig inför.

Cooper (2001) och Säljö (2000) nämner att fritiden är minst lika viktig som läxarbete. Inhämtning av kunskap kan ske genom läsläsning såväl som fritidsaktiviteter, men även umgänget med familj och vänner lär ut både viktiga teoretiska färdigheter samt livserfarenhet. Lärarna tog upp ytterligare ett problem. Närmare bestämt problemet med att motivera eleverna till att göra läxorna. I vissa fall kunde lärarna tydligt se att eleverna prioriterade sina fritidsaktiviteter före läxorna. Ett problem kan vara att läxorna inte är tillräckligt intresseväckande för eleverna. Det kan finnas olika anledningar till att läxor kan vara intressanta, vilket i regel beror på elevernas eget intresseområde. Om en elev finner ett ämne intressant lägger han/hon troligtvis mer energi på att inhämta ytterligare information om det. Lindqvist (1999) liksom Leo (2004) diskuterar vilken betydelse intresse har för inläringen. Studier har visat att minnet arbetar effektivast då ämnet är av intresse för personen. Det som vi lade märke till utifrån vår studie var att flera lärare var medvetna om att det krävdes mer intressanta läxuppgifter, men uttalade sig inte om hur de försöker uppnå detta. De fakta vi fick fram i studien visar på att dessa lärare möjligen skulle vinna på att individualisera läxorna för att fånga elevernas intresse. Om man individualiserar läxorna kan man till exempel ge elever texter som är inom deras intresseområde och på så vis uppnå ett bättre resultat. Detta är förmodligen lättare att genomföra på gymnasienivå än på grundskolenivå eftersom gymnasieeleverna oftast har valt program utifrån intresse.

Är då läxan ett medel för läraren att straffa de svagare eleverna? I intervjuerna syns vissa tecken på att lärarna använder läxan som ett kontrollmedel. Lärarna har indirekt uttalat sig om att läxan brukas som hot och bestraffning. Såsom om eleverna har varit ouppmärksamma under lektionstid får de det som har tagits upp under lektionen i uppgift till nästa gång. Det

kan finnas många olika faktorer till att en elev inte kan fokusera under lektionspasset. En av orsakerna till att en elev är okoncentrerad kan bero på att han/hon inte hade tid äta frukost eller att det har inträffat något hemma som gör att eleven har svårt att koncentrera sig. Självklart är det nästintill omöjligt för lärare att ta hänsyn till alla de olika anledningar som kan orsaka oro hos elever, men det är bra om lärare har det i åtanke. Följande kunde även eleverna få ta hem och göra i läxa det som de inte hade hunnit med under lektion. Detta kan exempelvis bero på att eleven kanske inte har fått tillräckligt med hjälp under lektionens gång, vilket kan vara svårt eftersom elevgrupperna i regel är stora. Elever som är svagare kunskapsmässigt behöver vanligtvis mer hjälp under lektionerna, men istället för att få en klapp på axeln får de fortsätta hemma medan de andra eleverna exempelvis kan gå på fotbollsträning. Leo (2004) har uppmärksammat detsamma i sin studie. Vidare nämner Säljö (2000) vikten av att eleverna får god handledning. Oavsett om en elev är införstådd med hur man går till väga för att lösa en uppgift är han/hon fortfarande beroende av stöd och handledning till en början. Eleven behöver detta för att få vägledning hur man kommer in på rätt spår och därefter får han/hon klara sig själv (a.a.). Kan då läxan vara en bidragande orsak till de svaga elevers utslagning? De elever som är svagare rent kunskapsmässigt kan bli lidande på grund av att läxan är för omfattande, vilket kan leda till uppgivenhet då de kanske inte klarar av uppgifterna hemma heller. Därför är det viktigt att lärare anpassar läxorna efter elevers förmåga att inhämta kunskap, det vill säga att läraren ska tänka på att individualisera. Lärarna i denna studie individualiserar inte läxan och de nämner inte heller varför de har valt att inte göra det. En av lärarna säger att han ger läxor för att elever ska ligga på samma nivå, men hur är detta möjligt om man som lärare inte individualiserar. För att ge elever likvärdiga möjligheter att påverka sina skolresultat är detta någonting lärarna kunde reflektera djupare kring för elevernas skull då de är enskilda individer. Österlind (2001) säger att det är viktigt att inte betrakta elever som en enhetlig grupp eftersom elevers sätt att organisera, uppleva och tolka arbete kan skilja sig från individ till individ. Dock är det viktigt att betona dilemmat med att individualisera läxan. Läraren måste anpassa läxan till varje enskild elev och därefter följa upp med feedback. Detta är mycket tidsödande och kan ifrågasättas om det är meningsfullt att använda den värdefulla tid man har i skolan till detta. Cooper (2001) samt Leo (2004) drar liknande slutsatser om att individualiseringen av läxan är tidsödande. De föreslår istället att läraren ska använda sin tid till att undervisa istället för att konstruera och följa upp individuella läxor.

Kan läxor, individuella eller ej, bidra till bättre skolresultat? Lärarna i studien anser att läxor höjer resultaten, men inte hos alla elever som de starka eleverna samt de allra svagaste. Vad är då syftet med att lärare ger likvärdiga läxor till samtliga elever? Cooper (2001) har fått fram via sina studier att läxans effektivitet ökar ju äldre elever blir. Detta vill säga att på gymnasienivå ska man få ut det mesta av läxan. Trots detta påverkas inte alla elevers resultat positivt av läxor och som en av lärarna svarade är läxan endast till fördel för de medelbegåvade. För de elever som har problem med att utföra sina läxor med gott resultat betonar lärarna det egna ansvaret. De anser att ansvaret ligger hos eleverna själva att klara av sina studier. De intervjuade lärarna påpekade att det var elevernas eget ansvar att bland annat ge sig själv läxa eftersom gymnasieskolan är en frivillig skolform, men varför måste då lärarna dela ut läxorna till eleverna. Det är meningen att skolan och lärarna ska sträva mot att utveckla elevers ansvarstagande. Elevautonomi är också inne på dessa tankebanor och betonar det egna ansvaret, men understryker även vikten av att eleven ska bli medveten om och reflektera över sitt eget sätt att lära och utveckla sitt ansvarstagande med lärarens hjälp. Elevautonomi ska emellertid inte förknippas med att eleven ska lära sig utan hjälp av lärare (Tholin, 2001 samt Little, 1991). Lärarna i studien uttalar sig inte om vikten av att lära eleverna att utveckla eget ansvarstagande för sina studier. Enligt Lpf 94 ska läraren utgå från att elever kan och vill ta personligt ansvar för sina studier. Det kan vara svårt för lärarna att lära eleverna att ta eget ansvar eftersom ansvar handlar till viss del om elevers mognad. Elever mognar i olika takt, vilket också kan påverka läxornas slutgiltiga resultat. Detta är inget som lärarna diskuterar i sina svar och därmed tar lärarna i undersökningen återigen ingen hänsyn till individen. Troligtvis är tidsbristen som lärarna kan känna en av orsakerna till detta.

Vi kunde se utifrån vår studie att orsakerna till varför lärarna delade ut läxor inte var särskilt genomtänkta. Dessutom hade de inte heller några övertygande argument till sina syften med läxan. Det de tar upp är de självklara och traditionella orsakerna till läxan, det vill säga att läxan är av förberedande, repeterande och reflekterande syfte. Den främsta orsaken som vi fann i vår studie till varför lärarna ger läxor är för att de ska hinna med målen i kursen. Lärarna ansåg att de helt enkelt inte har tid att genomföra alla moment under lektionstid och därav får eleverna läxor. De flesta av lärarna i studien kände sig beroende av att använda sig av läxor i sin undervisning. Den främsta orsaken till detta var att de ansåg att elevernas resultat skulle försämrats utan läxor. Man kan ställa sig frågande till ifall dessa slutsatser som lärarna anger stämmer med den verklighet de befinner sig i. Tvingar dagens skolsystem lärare

att ge elever hemarbete eller finns det andra metoder som kan avlasta eleverna från läxor? Ingen av de intervjuade lärarna säger att en förändring av lektionsutformningen kan behövas för att ändra slentrianiska mönster. Ett exempel på en sådan förändring skulle kunna vara att föra in elevautonomi i inläringen. Då kan lärarna från ett tidigt stadium lära eleverna att själva forma sina studier och ta ansvar. Kan detta vara en möjlig lösning? En annan tänkbar lösning kan vara att man går över målen i styrdokumentet eller inför läxregleringar igen. Den tredje möjliga lösningen kanske är att man förlänger elevernas skoldag och förliknar skolan med en arbetsplats. Det vill säga att eleverna jobbar i skolan och när de sedan går hem är de lediga.

5.1 Metoddiskussion

Det första problemet vi stötte på var att mycket av litteraturen vi hittade behandlade grundskolan, men eftersom pedagogiken är viktig för samtliga åldrar kunde vi omvandla den teorin till gymnasienivå. Nästa problem som uppstod trots att vi hade gjort en pilotundersökning var att vi skulle vilja följa upp en del av svaren som vi fick efter genomförda intervjuer. Utifrån svaren vi fick kunde vi ha utvecklat frågorna vidare och på så vis nått djupare diskussioner. Vi kunde till exempel ha undersökt varför lärarna inte individualiserade läxan eftersom det nu var tvunget att ge eleverna läxor. Det vi också skulle valt att göra annorlunda är att vi skulle ha expanderat undersökningsområdet, och på så vis arbetat fram en bredare studie med fler lärare från olika gymnasieskolor istället för lärare från en och samma gymnasieskola som i denna studie.

6. Vidare forskning

Vår studie kan inte ge en generell bild av läxans syfte i den svenska skolan utan får ses som en beskrivning av en mindre grupp lärares åsikter. Utifrån vår studie har vi sett att läxor kan fylla en funktion för elevers kunskapsutveckling under förutsättning att läxan är väl utformad, planerad och att den skapar intresse. Men vi ställer oss frågande till om läxan är den enda lösningen till att elever ska kunna få bästa möjliga kunskapsutveckling eller kan en förlängning av skoldagen vara ett fullgott alternativ till läxor? Mer omfattande forskning kring läxor krävs för att få svar på frågor kring läxor. Så länge inte skolans styrdokument innehåller riktlinjer om att läxor ska vara en del av undervisningen ställer vi oss frågande till vem som ger skolan rätt att använda läxor.

7. Sammanfattning

Inom forskningen kring läxor finns det olika åsikter om läxans meningsfullhet. Dagens debatter har inriktat sig kritiskt till hur läxan ser ut idag. Flera forskare menar att läxan måste vara välplanerad och intressant för eleven för att den ska bli meningsfull. I amerikansk forskning finns det studier som visar på positiva effekter med läxan ju äldre eleverna är. Vår studie, som är en kvalitativ undersökning, utgår från lärarnas syn på läxor och dess syfte samt dess betydelse för lärande. Läxan ges framförallt i förberedande, repeterande och reflekterande syfte. Ytterligare syften är att läxor lär elever att ta eget ansvar samt befäster kunskap. Lärarna i vår studie ansåg att läxor generellt höjer studieresultatet, men samtidigt var det lärare som påpekade att de allra svagaste eleverna samt de starka eleverna inte påverkades av läxor. Lärarna menade att läxor snarare kunde slå ut de elever som har det svårt att göra läxan av olika orsaker eller rentav sänka de starka eleverna. En annan aspekt som både tas upp av tidigare forskning om läxor och av våra lärare i studien är att läxor inverkar på elevens fritid. Här fann vi två olika anledningar. Dels fanns det elever, enligt lärarnas mening, som gjorde sina läxor på bekostnad av sin fritid och det fanns de elever som prioriterade fritiden över läxan. Lärarna trodde att en bidragande faktor till att eleverna i många fall inte gjorde läxorna berodde på att läxorna inte var tillräckligt motiverande för dem. Trots detta är det få lärare i vår studie som nämner vikten av att individualisera läxan, utan istället delas läxa ut som en allmän uppgift till alla elever, oavsett vilken nivå de befinner sig på. Däremot påpekar flera av lärarna att ansvaret för sina studier ligger hos eleven själv eftersom gymnasiet är en frivillig skolform. Eleven skall således ansvara för att ge sig själv läxor när han/hon känner att det behövs. Problemet som en av lärarna i vår studie betonar är att elevernas studievana ofta är bristfällig när de kommer till gymnasiet. Läraren menar att eleverna inte är vana att självständigt styra och organisera sina studier i grundskolan och därmed är han/hon dåligt förberedd för gymnasiestudierna.

Det finns mer än ett dilemma vid läxgivning. Ett väsentligt dilemma som visade sig i studien var att läxan borde vara individuell för att eleven skall nå bästa inlärnings- och motivationsmässiga resultat. Problemet är att detta kräver tid av lärarna, vilket måste kännas hopplöst för dem då de redan arbetar under tidspress. En av anledningarna till att lärarna i studien delar ut samma läxuppgift till hela klassen beror sannolikt på tidsbrist. Därmed ställer vi oss frågande till varför lärarna fortsätter att ge elever läxa då det ändå inte förbättrar *alla* elevs inlärnings- och skolresultat när samhället strävar mot en skola för alla.

Källförteckning

- Arai, Dariush (1999). *Introduktion till kognitiv psykologi* (tredje uppl.). Lund Studentlitteratur.
- Bjurwill, Christer (2001). *A, B, C och D vägledning för studenter som skriver akademiska uppsatser*. Lund: studentlitteratur.
- Cooper, Harris (2001). *The Battle over Homework: Common Ground for Administrators, Teachers, and Parents* (andra uppl.). Thousand Oaks, California: Corwin Press.
- Derwinger, Anna (2003). *Minnets möjligheter*. Stockholm: Hjalmarson & Högberg.
- Dickinson, Leslie (1992). *Learner Atonomy. 2: Learner training for language learner*. Dublin: Authentik.
- Dzedina, Annika (2005). Röster ur enkäten. *Lärarnas tidning*, årg.13 nr.5.
- Elevrätt: En bok om elevers rättigheter* (femte uppl.) (1998). Stockholm : Norstedts juridik
- Hellsten, Jan-Olof (1997). Läxor är inget att orda om: Läxan som fenomen i aktuell pedagogisk litteratur. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, årg.2 nr.3. Pedagogiska institutionen, Uppsala universitet.
- Holec, Henri (1981). *Autonomy and Foreign Language Learning*. Oxford: Pergamon Press.
- Imsen, Gunn (2000). *Elevers värld introduktion till pedagogisk psykologi* (tredje uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Jerlang, Espen, Egeberg, Sonja, Halse, John, Jonassen Joy, Ann, Ringsted, Suzanne & Wedel-Brandt, Birte (1999). *Utvecklingspsykologiska teorier : en introduktion*. Stockholm: Liber.
- Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund : Studentlitteratur.
- Leo, Ulf (2004). *Läxor är och förblir skolarbete: en studie om inställningar till läxor i ett F-9spår i grundskolan*. D-uppsats. Malmö högskola.
- Lindqvist, Gunilla (red.) (1999). *Vygotskij och skolan texter ur Lev Vygotskijs Pedagogisk psykologi kommenterade som historiska och aktualitet*. Lund Studentlitteratur.
- Little, David (1991). *Learner Autonomy. 1: Definition, Issues and Problems*. Dublin: Authentik.
- Patel, Runa & Davidson, Bo (1994). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning* (andra uppl.). Lund: studentlitteratur.
- Patton, Michael Quinn (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods* (andra uppl.). Newbury Park, California; London: Sage.

Säljö, Roger (2000). *Lärande i praktiken ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm Prisma.

Tholin, Jörgen (2001). *Elevplanerad språkundervisning för 2000-talet – några personliga referenser*. I Skolverket *Språkboken. En antologi om språkundervisning och språkinlärning* (s 214 – 224). Stockholm: Liber.

Tornberg, Ulrika, (2001). *Språkdiraktik* (andra uppl.). Malmö: Gleerups. (Kristianstad: Kristianstads boktryckeri AB).

Utbildningsdepartementet (2000). *Läroplan för de frivilliga skolformerna – Lpf 94*.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vygotskij, Lev Semenovich (1999). *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos.

Österlind, Eva (2001). *Elevers förhållningssätt till läxor: en uppföljningsstudie*. Falun: Högskolan Dalarna.

Bilaga 1

Intervjufrågor till pedagoger om läxor

1. Vad är en läxa för dig?
2. Brukar du ge läxor i ditt ämne?
3. Varför ger du läxor?
  - 3a. Vad anser du att läxans funktion är vid elevers inläring?
  - 3b. Hade inlärandet likväl kunnat ske under skoltid?
4. Vilka fördelar ser du i att ge eleverna läxor?
5. Tycker du att det finns några nackdelar med att ge eleverna läxor?
6. Hur tror du att elever lär sig bäst?
7. Elever har olika förutsättningar att få hjälp hemifrån, beroende på föräldrars bakgrund och tillgänglighet. Hur ser du på detta?
8. Har ni på skolan s.k. stödtimmar eller liknande där elever som vill har möjlighet att få extra hjälp med t.ex. sina läxor?
9. Hur upplever du elevernas inställning till läxor?
  - 9a. Hur skulle du kunna ändra på deras attityd gentemot läxor? Kan du argumentera för/emot att ge läxor?
10. Brukar du fråga eleverna då du ger läxa om de tror sig klara av uppgiften/uppgifterna tidsmässigt?
11. Låt säga att du inte skulle ge några läxor över huvudtaget. Skulle du ändå nå dina mål i undervisningen?
12. Anser du att dina elever uppnår bättre resultat när du ger dem läxor?